

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Галина Ковачева

**относно дисертационен труд на тема: „КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИ
МЕТОДИ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ЧОВЕК”,**

представен от Правда Илиева Илиева,

докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки”,

Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“,

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”,

професионално направление: 3.6. „Право”,

докторска програма „Криминалистика”

Настоящата рецензия е изготвена в качеството ми на член на научно жури съгласно заповед № 940 от 12.12.2022 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ за защита на дисертационен труд „Криминалистически методи за идентификация на човек“ от Правда Илиева Илиева за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма „Криминалистика“.

1. Актуалност и значимост на разработения научен проблем

Актуалността и значимостта на разглежданата проблематика е свързана с необходимостта от усъвършенстване на системата от криминалистически методи за идентификация на човек в съответствие с новите обществени реалности и процесите на дигитализация в съвременния свят.

В дисертацията е обхванат широк спектър от криминалистически методи, включително и нови подходи като: пороскопия, еджеоскопия, изследване на “нетрадиционни” следи, одорологичен метод и др. които могат да се използват за гарантиране на бързото и ефективно разкриване на обективната истина в наказателния процес.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Трудът е в обем от 416 стр. и е структуриран в: увод, изложение в шест глави, заключение, списък с използвана литература и приложения. Използвани са 266 научни източници, от които 253 на кирилица и 13 на латиница.

В уводната част на дисертационния труд е обоснована актуалността на изследването. Формулирани са обекта, предмета, целите и задачите. Представена е методологията, включваща самостоятелно изследване и изучаване на порите на отпечатьци от ръце на 100 човека, получени чрез тяхното дактилоскопиране и проведеното емпирично изследване сред служители в сектор “Базова научно техническа лаборатория” към отдел “Криминална полиция” при ОДМВР – Видин, Плевен, Пловдив и София и служители на Гранична полиция – Варна. Очертана е научно-практическата значимост на разглежданата проблематика.

Първа глава е посветена на методологията на криминалистическата идентификация на човек. Представен е понятийния апарат и историческото развитие на способите за криминалистическа идентификация, разгледани са отделните методи и етапи на идентификационното изследване. При оценката на резултатите от идентификационното изследване е обърнато внимание на неопределеността на критерия, свързан с количеството съвпадащи признаци, въз основа на които може да се твърди за наличие на тъждество между сравняваните обекти и необходимостта от отчитане на качествените критерии (естеството на сравняваните индивидуални признаци).

В глава втора „Идентификация на човек чрез следи от ръце” е направен исторически и сравнителноправен преглед на развитието на дактилоскопията в България и други държави. Правда Илиева представя класификацията на типовете и видовете идентификационните признаци и последователно разглежда етапите на идентификационната

дактилоскопна експертиза. Могат да се открият представените резултати от проведеното пороскопно емпирично изследване на отпечатъци от ръце на 100 човека, получени чрез тяхното дактилоскопиране. Те обуславят извода, че пороскопията има своето полезно приложение при криминалистическата идентификация на човек. Направено е предложение за разработване на съвременна методика за пороскопна идентификация, която да допринесе за повишаване нивото на разкриваемост на извършителите на престъпления. Обоснована е необходимостта от провеждане на еджеоскопски идентификационни изследвания и бъдещите организационни и технически мерки за осигуряване на тяхното внедряване в практиката.

Глава трета е озаглавена „Идентификация на човек чрез следи от крака, зъби, устни и други части на човешкото тяло“. Представени са добрите практики при проявяване на следите и методите за тяхното фиксиране и изземване. Правда Илиева достига до извода, че липсата на знания, свързани с този вид изследвания може да доведе до неправилно поставяне на въпроси и лошо качество на представените сравнителни образци. Като проблем е открито недостатъчното използване в практиката на изследването на нетрадиционните трасологични следи, оставени от човек. Препоръчва се подобряване на материалната и експерименталната база в лабораториите и разработване на по-ефективни методи за фиксиране и изземване на следите. По-нататък е разгледана методологията на криминалистическа идентификация по отпечатъците от ушната мида и следите от кожата на човешката глава. Правда Илиева обръща внимание на обстоятелството, че следите от кожата на човешката глава нямат папиларни линии и поради това рядко се използват като доказателство, но застъпва тезата за тяхната важност и специфичност, дължащи се на уникалността на свойствата на следообразуващите зони.

В глава четвърта са разгледани одорологичните следи и приложението на специфични методи в процеса на одорологичното изследване. Оodoroлогичната идентификация е представена като експертно изследване, което е възможно благодарение на индивидуалността на човешката миризма и на възможността да се идентифицира от специално обучено куче – биодетектор. Изследвана е методиката на одорологичната идентификация, като е поставен фокус върху фиксирането и изземването на одорологичните следи. Въз основа на проведеното анкетно проучване и анализирания опит в прилагането на метода в други държави, Правда Илиева детайлно представя своята концепция за методика на одорологичната експертиза, етапите и правилата за провеждането ѝ. Направено е обосновано предложение за включване на носителите на мирисова информация към доказателствата в наказателния процес. Застъпена е тезата, че одорологичната идентификация е вид експертиза и по примера на други държави е подходящо тя да бъде приемана като доказателство по делото.

В пета глава „Идентификация на човек чрез почерк и писмена реч” е представено историческото развитие на съдебно-почерковата експертиза. Дадено е авторово определение на почерка, с оглед неговата индивидуалност. Интерес представлява и направеното предложение за приемане на единен стандарт за всички криминалистични лаборатории, с цел да се постигне обективност в протоколирането на съдебно-почерковата експертиза. Обърнато е внимание на необходимостта от провеждане на систематизирани изследвания, които да предоставят нужния емпиричен материал за класифициране на признаците-отклонения от нормалния почерк при определени болестни въздействия или при употреба на стимулиращи или упойващи вещества. Застъпва се становището, че подписът има както удостоверителна, така и защитна функция. Направена е съпоставка между съдебно-почерковата и автороведческата експертиза,

която очертава сходствата и различията между двата метода. Представени са изискванията за правилно провеждане на автороведческа експертиза. Обърнато е вниманието на необходимостта от висококвалифицирани кадри, които да притежават професионална подготовка в областта на езикознанието, а също така и в юридическите науки.

В глава шеста „Идентификация на човек по външни признаци, глас и говор” са представени особеностите на експертната портретна идентификация, идентификацията на човек по изображение, фотограметричния анализ, идентификацията на човек по череп и фотоснимка. Анализирани са данните от проведеното анкетно проучване, които насочват към трудностите за идентификация, произтичащи от некачествената техника, липсата на специализирани компютърни програми за повишаване на качеството на видеоматериала и неправилния подбор на сравнителни образци – фотоснимки и видеозаписи. Приноси моменти се съдържат в: изследването на татуировката, като елемент от външността на човек, използван в неговото издирване и идентифициране; представянето на авторова класификация на татуировките и предложението за създаване на картотека за татуировки. По-нататък, анализът на методиката за провеждане на фоноскопна експертиза е дал възможност на Правда Илиева да направи извода, че тя позволява да се стигне до по-обективен и достоверен извод, лишен от субективни фактори. В края на тази глава са представени и някои нетрадиционни съвременни методи за идентификация на човек като: биометрична идентификация по ириса на окото; идентификация по ретината; идентификация по мрежата от кръвоносни съдове на ръцете. Направен е изводът, че биометричните данни, които понастоящем служат основно за защита от неторизиран достъп, могат да се използват и в контекста на биометрията като метод за идентификация на човек.

В заключението на дисертационния труд са направени основните изводи от изследването на методите за идентификация на човек и са отправени препоръки за усъвършенстване на дейността по криминалистическа идентификация.

3. Оценка на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Представеният дисертационен труд съдържа редица приноси с научен и научно-приложен характер, а именно:

1. Проведено е комплексно изследване на криминалистическите методи за идентификация на човек, включващо и някои нови и нетрадиционни методи, които разширяват възможностите за събиране на доказателства в наказателния процес;

2. Осъществено е анкетно проучване сред служители в системата на МВР, което позволява да се установят проблемни области в методологията за провеждане на криминалистическите идентификационни експертизи, тяхната организация и техническо осигуряване;

3. Изследвани са възможностите за усъвършенстване на системата от методи за идентификация на човек, като се отчита прогресивното развитие на науката и технологиите;

4. Проведено е изследване на свойствата на порите, механизма на тяхното отражение в следите от ръка, както и възможността за сравнителен анализ между получените следи и сравнителните образци.

5. Представени са възможностите за осъществяване на криминалистическа идентификация на човек по татуировка и създаване на картотека за татуировките.

4. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

Анализът на научната продукция на Правда Илиева, както и стилът на дисертационния труд, ми дават основание да приема, че всички приноси от научен и научно-приложен характер са дело на автора.

5. Оценка на публикациите по дисертацията и оценка на автореферата

Представени са три публикации по темата на дисертацията. Те отразяват важна част от получените в дисертационния труд резултати, което осигурява необходимата публичност на приносите и постиженията в изследването. Публикациите показват задълбоченост и системност в подготовката и осъществяването на научноизследователския процес.

Подготвеният от кандидата автореферат е в обем от 37 страници. В него правилно са отразени основните изследователски резултати, изводи, препоръки и приноси. Личните ми впечатления от Правда Илиева са от положените докторантски минимума по научната специалност и темата на дисертационния труд, където в качеството ми на член на изпитната комисия установих задълбочената ѝ подготовка по изследвания научен проблем. Тези впечатления се допълват и от представянето ѝ на предварителното обсъждане на дисертационния труд, както и активното ѝ участие в дейността на Клуба на криминалиста към Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”.

6. Критични бележки и препоръки

С цел усъвършенстване на по-нататъшната научноизследователска работа на докторанта, могат да бъдат направени следните бележки и препоръки:

- Да продължи научноизследователската си дейност по разглежданата проблематика, поради необходимостта от развитие на криминалистическата теория и практика в посока на новите методи за

идентификация на човек и усъвършенстване на криминалистическата методология;

- Да помисли върху възможността за самостоятелно изследване на еджескопната идентификация, поради липсата на научни изследвания в тази област и констатираната необходимост от развитие на експертната идентификация по контурите на папиларните линии;

- Да публикува дисертационния труд, с което би се обогатила съществено теорията и практиката в изследваната научна област.

7. Заключение

Посочените резултати от изследването на Правда Илиева Илиева на тема: „Криминалистически методи за идентификация на човек” ми дават основание за положителна оценка на представения труд. Считам, че кандидатът е изпълнил изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Това ми позволява да гласувам положително за присъждането на Правда Илиева Илиева на образователната и научната степен „доктор“ по професионално направление 3.6 „Право“, докторска програма „Криминалистика“.

10 януари 2023 г.
гр. Варна

РЕЦЕНЗЕНТ:
(доц. д-р Галина Ковачева)